

- Vi må kunne forske på traumatiserte barn

Tradisjonelt har ikke forskere spurt traumatiserte barn om følelser. Man har ment at de må skånes for enhver pris, og det er foreldrene som forklarer hvordan barna har det. Er det å ta barn på alvor?

Lise Ekern
Informasjonsrådgiver

Fredag 20. april 2007
kl. 05:00

I samarbeid med
Forskningsetiske komiteer

- Vi ønsker å hjelpe barn som lider av posttraumatiske stressreaksjoner på en bedre måte - derfor er forskning nødvendig og viktig, sier Grete Dyb, spesialist i barne- og ungdomspsykiatri.

- Nå prøver vi å utvikle metoder som best kan gi oss et bilde av hva som skjer inne i barnet. Da er det mest nærliggende å tenke at barnet selv vil være den beste fortelleren.

Snakk med barnet

- Barn og unge er en sårbar gruppe. Vi må være varsomme når vi skal arbeide med dem, fortsetter Dyb.

- Det gjelder uansett hvilken type forskning vi snakker om. Helsinkideklarasjonen har egne paragrafer som omhandler etiske retningslinjer for forskning på barn.

- Når det gjelder barn og fysisk sykdom, er det som oftest konkrete størrelser vi kan måle, og vi har tilgang til mye faktainformasjon.

- Om et barn har atferdsvansker, er dette noe vi kan observere. Men vi vil gjerne vite hvordan barnet har det inne i seg.

Etisk valg

- Men kan dere ikke snakke med foreldrene, det må da være enklere?

- Vi snakker nesten alltid med foreldrene, men de kan ikke gi oss samme informasjon. Vi mener det er barnet selv som oftest kan gi oss den beste informasjonen.

- Når vi skal planlegge forskningsprosjekt, vurderer vi nøye i hvor stor grad kan vi tillate oss å nærme oss barnet selv.

- Og i hvor stor grad kan vi tillate oss å gå utenom barnet for å få informasjon på en annen måte. Det er et etisk valg.

Ny kunnskap

- Barne- og ungdomspsykiatri er et felt som har utviklet seg mye de senere årene, også i forhold til kunnskap om posttraumatiske stressreaksjoner. Fagmiljøene er blitt mer oppmerksomme på diagnosen.

- Et barn kan ha sett sin mor bli voldtatt, kan ha sett far drepe mor, kan ha sett vold i hjemmet, kan selv ha blitt mishandlet, kan ha opplevd å selv være med på en ulykke eller ha mistet en nærstående person på en brutal måte.

- Det er nok av vonde situasjoner som kan føre til at barnet får psykiske problemer. For å kunne hjelpe best mulig, trenger vi stadig ny kunnskap. Derfor må vi forske, selv om det er vanskelig. Det er rett og slett uetisk å la være, mener Grete Dyb.

Etisk komité for streng

Hun har lang erfaring i å arbeide med barn og unge. Dyb tok doktorgraden på en studie som skulle belyse posttraumatisk stress hos barn og unge, blant annet med en studie av barn og foreldre som var berørte i Bjugnsaken.

- Da fikk jeg min første erfaring med regional forskningsetisk komité for medisin (REK). Det var ikke noe enkelt møte.

- Jeg hadde laget en design for prosjektet der jeg ønsket å snakke med barna selv - ut ifra de argumentene vi allerede har snakket om.

- Men komiteen satte foten ned, det fikk jeg ikke lov til. De var så redde for at barna skulle bli retraumatiserte. Jeg fikk bare lov til å snakke med foreldrene.

Seksualitet skremmer

- Jeg mener bestemt at temaet seksuelle overgrep skremmer mange, også i en etisk komité. Det er mange flere etiske betenkeligheter med en gang temaet har noe med seksualitet å gjøre.

- Slik jeg ser det, praktiserer REK så strenge krav at tilgangen til informantene blir nesten umulig.

- Da mener jeg de overbeskytter mer enn beskytter forskerpersonen, altså barnet. Jeg fikk gjennomført prosjektet, men barneperspektivet ble svakere enn jeg ønsket - barnets egen stemme ble ikke hørt.

Barnets reaksjon

- Men hvordan håndterer barnet å bli spurt om traumatiske hendelser?

Grete Dyb, spesialist i barne- og ungdomspsykiatri. Dyb er ansatt på Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. (Foto: Lise Ekern)

(Foto: Hemera)

- Opplevelsene vi spør om tas frem fra hukommelsen. Dette kan være svært vonde hendelser.
- Barna kan ha hatt sterke vitneopplevelser som å se lik, de kan ha holdt på å drukne, de kan ha løpt fra bølgene, og de kan ha mistet en av sine nærmeste.
- Slike opplevelser er dyptgripende og angstfylte, og selvfølgelig forbundet med sterke emosjoner.
- Når vi snakker med barna, vil disse følelsene kunne komme fram igjen. Men det er én stor forskjell. Emosjonene er nå knyttet til et minne, ikke til selve hendelsen som var et helt annet sted.

- Intervjuet foregår i trygge omgivelser, i hjemmet, kanskje på eget rom hvor alt er nært og kjært. Faren er over, de skal ikke oppleve å bli redde. Da er det heller ingen fare for "re-traumatisering".

Trygghet erstatter utrygghet

- Vår viktigste oppgave er å synliggjøre denne forskjellen. **Vi vil erstatte utrygghet med trygghet, usikkerhet med sikkerhet.**
- **Barnet skal oppleve at situasjonen for dem er kontrollerbar.** De styrer selv hvor lenge de vil være med, hvor mye de orker.
- Den erfaringen vi gjør med prosjektene våre, er det viktig at REK får kjennskap til. Komiteene kan alt om lover og regler og etiske diskusjoner, vi har erfaringen om hvordan de ulike grepene virker i praksis.
- Derfor er en god dialog mellom forsker og komité nødvendig for å få gjennomført de beste prosjektene som kan gi oss mye av den kunnskapen vi mangler i dag.
- **Vi må ta barnet på alvor, så deres stemme kan bli hørt også inn i forskning. Det er en etisk handling, avslutter Dyb bestemt.**